

Posudek na habilitační práci:

Gertrúda Březinová

Šperk zo skla a sapropelitu u Keltov na Slovensku

99 str. textu s obr., tabelární přehledy (nestránkováno), 56 tab., 12 map

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická fakulta

Nitra 2014

1. Náročnosť zpracování řešené problematiky práce

Autorka stála před úkolem zpracovat rozsáhlý fond skleněných a sapropelitových předmětů z doby laténské na základě slovenských archeologických nálezů. Kromě základních okruhů problematiky, jako je typologie a chronologie zkoumaných kategorií artefaktů a jejich geografické prostředí, se musela vyrovnat také s jejich kulturním a historickým kontextem nejen na území Slovenska a středního Podunají, ale v celé laténské Evropě. To si vyžádalo prostudování obsáhlého souboru odborné evropské literatury i poznání přinejmenším střeoevropských nálezů z autopsie. K posouzení přínosu přírodovědného výzkumu studovaných materiálů se autorka musela seznámit s problematikou chemických a fyzikálních analýz skel a černých materiálů, které jsou v současnosti předmětem studia samostatných oborů v rámci archeometrie.

2. Posouzení úrovně zpracování práce

V úvodu (Oddíl 1) autorka předkládá přehled kulturně-historických souvislostí v posledních pěti stech letech př. Kr. se zřetelem na situaci na Slovensku. V Oddílu 2 se věnuje detailně dějinám bádání, zejména o skleněných náramcích, ale i o korálech a jejich klasifikaci, nejen na Slovensku, ale v celé Evropě. Kapitola o skle – oddíl 3 - je uvedena obecnými podkapitolami o vývoji sklářství, sklářské technologii a výrobních technikách i o možnostech identifikace sklářských dílen. Skleněné ozdoby rozděluje autorka na ozdoby krku a hrudi

(korálky, prstencové korále, případně kroužky), ozdoby končetin (náramky, nápažníky).

Upozorňuje i na surové sklo, na Slovensku ovšem ojedinělé a špatně datovatelné.

Detailně je pojednána kapitola 3.5 – *Charakter skleného šperku z územia Slovenska*. Charakterizuje jednotlivé typy skleněných předmětů, jejich zastoupení v rámci celého souboru skla, vztah k jednotlivým typům nalezišť i rozšíření a pravděpodobnou provenienci. Další kapitola 3.6 – *Časové zaradenie skleného šperku* zasazuje korálky a náramky do chronologických horizontů vypracovaných pro Slovensko a diskutuje chronologické postavení a význam vybraných náleзовých souborů. Upozorňuje na význam hrobových kontextů na pohřebištích, např. v Mani, Hurbanově a Palárikově, ale i na soubory sídlištní, např. z Nitry a Bratislavy-Devína. V kapitole 3.7 jsou vyhodnoceny chemické analýzy skel ze Slovenska s ohledem na jejich chemický typ a použité barvicí prvky.

Oddíl 4 se zabývá černým (sapropelitovým) šperkem. Po obecném úvodu je podána charakteristika tohoto šperku z území Slovenska s důrazem na typologii, materiálové určení a náleзовý kontext. Dále se probírá chronologie nálezů a způsob nošení černých kruhů a jejich kombinování s ozdobami z jiných materiálů. Provenienci černého šperku zkoumá kapitola 4.3, a to na základě výsledků přírodovědných analýz slovenských náramků, jimž přikládá autorka právem velký význam.

Závěr přehledně shrnuje získané poznatky z hlediska kvantity nálezů, jejich distribuce a chronologie.

Práce obsahuje katalog skleněných i sapropelitových ozdob a suroviny, a obsáhlou bibliografii. Přílohy zahrnují ještě tabelární přehledy seřazené podle druhů předmětů, soupisy vybraných druhů vymapovaných předmětů z Evropy, mapy, kresebné a fotografické tabulky.

3. Přínos a úroveň výsledků práce

Skleněné a sapropelitové předměty na Slovensku nebyly dosud souborně zpracovány a práce je tedy prvou svého druhu. Přináší soupis a komplexní vyhodnocení uvedených nálezů podle celého spektra kritérií. Předvádí typologii artefaktů, jejich náleзовý kontext, chronologické postavení, distribuci nejen na Slovensku, ale v celém středním Podunají a v případě vybraných typů i v laténské Evropě. Zabývá se také technikami výroby a způsobem nošení skleněných i sapropelitových ozdob. Neopomíjí přírodovědnou charakteristiku použitých materiálů a zdůrazňuje význam archeometrie skel i sapropelitu, mj. pro zjišťování původu výrobků. Významné je upozornění na specifika slovenského souboru oproti současným

evropským kolekcím. Zásadní význam má katalog předmětů se všemi základními údaji včetně bibliografických, a ovšem kvalitní dokumentace a kartografie nálezů.

Vcelku lze konstatovat, že práce shrnuje výsledky dlouholetého výzkumu autorky, a syntézou slovenských nálezů zaplňuje dosavadní mezeru v bádání o evropském skle a spropelitu doby laténské. Zjištěná fakta a jejich interpretace mají význam nejen pro dějiny sklářství a zpracování černých materiálů, ale pro studium doby železné obecně. Přínos práce je tedy značný.

4. Posouzení formální stránky práce

Práce je psána srozumitelným jazykem na odpovídající odborné úrovni. Po formální stránce lze práci hodnotit jako dobře strukturovanou. Některé názvy kapitol nebyly zvoleny zcela výstižně (kap. 3.1 nazvaná *Zpôsob výroby sklených šperkov* se vlastně věnuje pouze výrobě náramků; oddíl 4 nazvaný *Sapropelit – dejiny bádania* obsahuje historii bádání spíše okrajově, a to v kap. 4.1, atd.). Není vysvětleno použití dvojí formy katalogu – textové a tabelární. V textovém katalogu je pro Nitru používáno označení Nitra, ale také NR, takže lokalita se ocitá v abecedním řazení na dvou místech. Nálezy 52, 53 a 55 se v tabelárním soupisu skleněných náramků opakují mimo číselné pořadí. V Obsahu nejsou uvedeny tabulky 1 až 3, ale jen *Text k prílohám 1-3*. Tyto formální nedostatky jsou však marginální a nijak nesnižují význam práce.

5. Návrh udělení titulu

Na základě předložené práce navrhuji udělit autorce vědecko-pedagogický titul docent.

V Praze 25.3.2015

PhDr. Natalie Venclová, DrSc.